

Citelný nedostatek česky psaných spisů v rychle se rozvíjejících oborů techniky koncem minulého století byl právem pociťován jako překážka rozvoje této důležité oblasti lidské činnosti charakterizující intelektuální a ekonomickou vyspělost našeho národa. Mladý asistent profesora A. V. Velflíka, Ing. Jindřich Mareš, zjistil tehdy, že veškerá česky psaná technická literatura od jeho počátku obsahuje pouze 234 technických prací a chybějí v ní základní spisy většiny oborů. Tato skutečnost mu byla podnětem k myšlence založit svépomocný spolek s názvem *Česká matice technická*, jehož cílem mělo být vydávání hodnotných a levných českých technických knih. Za vydatné podpory profesora mechaniky na České technice a generálního sekretáře *České akademie pro vědy, slovesnost a umění* Josefa Šolína byl ustaven "Zařizující komitét pro založení České matice technické"; jehož členy byli Ing. J. Mareš, Prof. A. V. Velflík, budoucí profesori stavebních oborů J. Kolář, A. Klír, K. Špaček a A. Smrček a designovaný předseda spolku, Prof. J. Šolín. Tento komitét zveřejnil v červnu r. 1895 provolání "Českým technikům a příznivcům technické literatury" a dosáhl toho, že 11. července 1895 bylo založení České matice technické výnosem místodržitelství povoleno. Současně byly schváleny její statuty. Ustavující valná hromada se konala 15. prosince r. 1895 za přítomnosti 111 účastníků ve velké síni Staroměstské radnice v Praze. Do výboru byl zvolen Prof. Šolín, Ing. Mareš, profesor stavitelství vodního a tunelového K. Petřík jako pokladník a architekt Ing. R. Tebera jako náměstek předsedy. Architekturu a pozemní stavitelství zastupovali Prof. J. Schulz a Ing. J. Fialka, mostní stavitelství Prof. A. V. Velflík a Ing. V. Weingärtner.

Matrice začala plnit své poslání brzy po svém založení. Významným činem Matice bylo světově jedinečné vydávání řady *Technických průvodců*, o než se velmi zasloužili především stavební inženýři. První svazek – autorů F. Červeného a K. Řehořovského – vyšel v r. 1915. Kromě teoretických disciplín obsahuje také železniční stavitelství. V roce 1917 vyšly dva další svazky "*Stavební předpisy*" (F. Klokner a F. Červený) a "*Statika stavebních konstrukcí*" (F. Klokner, Z. Bažant, J. Kolář a F. Červený). Technické průvodce vycházejí během celé doby činnosti České matice technické a jsou vyhledávanými příručkami v příslušných technických oborech. Mnoho publikací ČMT je věnováno betonovým konstrukcím, dimenzování a samozřejmě také technologii betonu. V tomto oboru vyšlo 12 svazků *Technických průvodců* a 11 spisů a monografií, z nichž řada v několika vydáních. Vesměs jsou spojeny s význačnými osobnostmi betonového stavitelství, zejména se Stanislavem Bechyněm, Antonínem Jílkem, Konrádem Hrubanem, Jiřím Klimešem, Františkem Kloknerem a Rudolfem Kukačem.

Kromě své základní činnosti, tj. vyhledávání autorů a vydávání českých technických knih a péče o jejich distribuci, podporovali činnost Matice vznik nových institucí a fondů. V r. 1916 se podíleli Prof. Klokner, Prof. Petřík a Ing. Mareš na založení *České technické akademie* (1916), ČMT pečovala od r. 1918 o tzv. *Oslavný fond na paměť 75. výročí otevření českomoravské železnice*, z něhož

se odměňovaly publikace z oboru železnic. Pro odměňování prací z oboru inženýrských staveb založila Matice "*Velflíkův fond*" (1920). Matice rovněž spravovala jmění *Nejvyššího ústředí pro technické vědy a práce*, které přešlo v r. 1930 do České akademie. V r. 1925 byla založena "*Šolínova cena*", z níž se až do r. 1945 odměňovaly práce z oboru technické mechaniky. Spisy ČMT získávaly mnohá uznání, např. diplomy na *výstavě soudobé kultury* v Brně v r. 1927, stříbrnou medaili na *první meliorační výstavě* v Praze v r. 1931.

Od r. 1953 bylo pro vydávání technické literatury zřízeno *Státní nakladatelství technické literatury*, později prostě označované SNTL, s nímž Matice úzce spolupracovala především zásluhou jeho ředitele Ing. J. Suchardy, který byl místopředsedou ČMT. Naopak členové výboru ČMT Prof. F. Klimeš a Prof. L. Votruba byli členy stavební, popř. vodoohospodářské ediční komise SNTL. Matice vyhledávala vhodné tituly a autory s vysokou úrovní, s nimiž SNTL uzavíralo nakladatelské smlouvy. Knihy měly označení SNTL-ČMT. Za nových podmínek nemohla však Matice poskytovat svým členům tradiční slevy při nákupu knih, což mělo za následek značný pokles počtu členů.

Od r. 1965 udělovalo SNTL spolu s ČMT *Literární ceny ČMT-SNTL* autorům tří vybraných spisů ročně. Od r. 1967 udělovala ČMT *prémii za nejlepší vysokoškolské učebnice*, a to z pověření ministerstva školství a z jeho dotace. Z vlastních prostředků ČMT udělovala od r. 1980 prémii ve výši kolem 5000 Kčs za *nejlepšího "Technického průvodce" z posledních tří let*.

Činnost ČMT byla v r. 1980 oceněna stříbrnou plakétou "*Za zásluhy o vědu a lidstvo*", kterou jí udělilo prezidium Československé akademie věd.

Po listopadu 1989 skončilo SNTL vydavatelskou činností a vrátilo všem autorům rukopisy rozpracovaných publikací, a tedy i publikací ČMT. Výbor ČMT však považuje za povinnost starat se i nadále za obtížných ekonomických podmínek o vydávání hodnotné české technické literatury. To se neobejde bez sponzorských dotací, které se spolu s vyhledáváním vhodných titulů a autorů snaží ČMT zajišťovat. Zdrojem finančních prostředků jsou také příspěvky členů činných a zakládajících, dary a účelové dotace, popř. i reklamy v knihách. Přes značné potíže, vzniklé tím, že výrobní náklady na technické spisy jsou dnes velmi vysoké, se ČMT podařilo vydat za poslední čtyři roky devět titulů.

Za uplynulých 99 roků nese emblém ČMT přes 440 titulů s celkovým počtem výtisků přes 1,6 milionu. Tradice zavazuje. Česká matice technická se proto snaží obnovit svou původní činnost, která spočívá v napomáhání vydávat hodnotnou a co možno levnou českou technickou literaturu. Úspěch jí mohou zajistit jen sami technici a příznivci technické literatury svépomocí, tak jak tomu bylo před 100 lety.

Prof. Ing. Lubor Janda, DrSc., Stavební fakulta ČVUT, Thákurova 7, 166 29 Praha 6

Konstrukce pozemních staveb 60

V čísle 1995/1 jsme přinesli recenzi prvního dílu skript Jiřího Witzanyho a kolektivu a vyjádřili jsme přitom naději, že druhý díl vyjde co nejdříve. Skutečně se tak stalo. Má 293 stránky a stojí 73,50 Kč. Je věnován především poruchám a rekonstrukcím různých stavebních součástí objektů (kominů, schodišťových konstrukcí, podlah, příček z různých materiálů), betonových a zděných konstrukcí všeobecně a dále jednotlivě střechám, lodžii a dalším stavebními prvky, se kterými se běžně setkáváme. Doporučujeme čtenářům, aby věnovali této publikaci pozornost. Vyšla nákladem pouhých 2000 výtisků, a dá se tedy předpokládat, že bude rychle rozebrána. Publikaci obdržíte ve *Studentském domě ČVUT* v Praze 6.

Milík Tichý